

# GOIGS EN HONOR DE SANTA MARIA DE SALSELLES

des de temps antiquíssims  
de  
Parròquia  
i venerada també  
de tota la comarca  
Bisbat



Patrona principal  
la  
de dit nom  
com a Patrona especial  
del Lluçanès  
de Vic



Mare de l'Omnipotent,  
compendi de meravelles:  
*Empareu en tot moment  
els qui us honren a Salselles.*

Regina i Emperadriu  
de totes les creatures,  
en muntanyes i planures  
se us honra amb amor joliu.  
I us preguen amb cor fervent  
casats, fadrins i donzelles...etc.

Com pluja benefactora  
vostres favors escampau  
i és cada serra un palau  
dedicat a Vós, Senyora:  
sou la cadena d'argent  
que el món lliga amb ses anelles...etc.

Venerem la imatge vostra  
plens de confiança i amor,  
segurs de què el vostre Cor  
acull la pregària nostra,  
sien plors de penitent  
o festives cantarelles...etc.

Obra d'escultor ignot,  
de molt antiga centúria,  
presidí aquesta boscúria

des d'un temple molt devot,  
en un serrat adient  
d'aquestes serres tan belles...etc.

A l'augmentar-se l'amor  
del poble i la concurrència  
s'engrandí amb més opulència  
i es féu església major  
deixant l'imatge seient  
en una de les capelles...etc.

Per fi al segle divuitè  
la parròquia amb alegria  
per Patrona, norma i guia  
a Vós, Verge Santa, pren  
i us dóna soli escaient  
d'altar major en les grelles...etc.

Grans favors heu concedit  
per tan venerada imatge,  
i acuden a vostre estatge  
amb cor humil i agrait,  
portant-vos el llur present  
fefaent de meravelles...etc.

Del bestiar boví i parteres  
sou la metgessa constant,  
puix goriu quasi a l'instant

sos mals i dolències veres.  
En prova d'agraïment  
us porten collans i esquelles...etc.

Gràcia especial concedíreu  
a Giralt, qui estava pres  
a Balsareny, i només  
pregant-vos l'aconduíreu,  
lliure de tot detriment  
a sa llar de la Portella...etc.

Olost, Bas, Sant Boi, Lluçà,  
Pardines i Perafita,  
us feien anyal visita.  
També Llosses i Borredà,  
Matamala i Alpens; fent, com  
la Quar, processons belles...etc.

En temps de grans sequedats  
Vós sou la nostra esperança,  
Vós convertiu en bonança,  
les més fortes tempestats.  
Qui us prega humil i fervent  
és atès en ses querelles...etc.

Puix oiïu en tot moment  
casats, fadrins i donzelles,  
*Empareu sempre amatent  
els qui us honren a Salselles.*

V. Pregueu per nosaltres, Santa Mare de Déu. R. Perquè ens fem dignes de les promeses de Jesucrist.

PREGUEM:

Us supliquem, Senyor Déu, que concediu als vostres servents de poder fluir sempre d'una bona salut espiritual i corporal; i per la intercessió de la benaurada sempre Verge Maria, prop vostre, al cel, allibereu-nos de les tribulacions de la vida present i feu-nos gaudir de la joia eterna. Per Crist Senyor Nostre. Amén.

Lletra popular: Mn. Benet Turró, pvre.

# GOIGS EN HONOR DE SANTA MARIA DE SALSELLES

## SANTA MARIA DE SALSELLES

L'antiga parròquia de Sant Pere i Santa Maria de Salselles, que algun temps va formar un municipi propi amb plena autonomia civil i religiosa, és un petit bocí de terra del Lluçanès, adscrit, per capricis de la història a Borredà, poble de la comarca berguedana. Forma un apèndix al SE del terme de Borredà, al qual es va unir amb els petits termes veïns de Boatella i Roma o Comià, mentre que deixa al seu interior l'enclavament o quadra de la Rovira de Baix del terme de Palmerola, de la comarca del Ripollès. Es troba, per tant, al punt de coincidència del Berguedà, Osona i el Ripollès.

Emplaçada a uns 700 m. d'altitud, és una petita vall solcada per un torrentet que desguassa a l'esquerra de la riera de Merlés, a uns dos quilòmetres de distància, l'accés és difícil i es fa per un mal camí de muntanya que es comunica amb la carretera de Vic a Berga per Prats de Lluçanès. Altres camins més poc fressats els comuniquen amb Boatella i Borredà.

Els segles XV i XVI comptava amb unes cinc famílies. El 1718 tenia ja 96 habitants i el 1857 arribà a un màxim de 257 habitants. El 1860 comença una davallada del cens municipal però encara tenia 37 famílies, entre amos i masovers, i 169 feligresos el 1895, poc abans d'unir-se al municipi del Borredà. Fa uns tres anys, l'última vegada que vaig visitar el lloc, tenia només tres habitants a la casa de Vilacarina. El gran despoblament va començar el 1940, i així, l'una rera l'altra es varen anar tancant cases d'història mil·lenària com Viladheures, citada ja el 948, la Roqueta, la Pinosa, Bartrons, Engelats, la Pica, la Roca, Camp, el Castelló, etc.

Aquests foren els principals feligresos i devots, segles enrera, junt amb la gent d'altres masos de parròquies del veïnatge, de Santa Maria de Salselles, una imatge romànica del segle XIII, destruïda el 1936, el dibuix de la qual encapçala aquests goigs.

L'Església de Salselles era dedicada inicialment a Sant Pere, dedicació que mai no va desaparèixer del tot, bé que la devoció creixent a la imatge de Santa Maria, va fer que des dels segles XIII i XIV se li digués parròquia de Sant Pere i Santa Maria o de Santa Maria i Sant Pere de Salselles.

Aquesta parròquia pertanyia a la diòcesi de Vic, però molt aviat va passar a dependre, en el sentit de propietat o domini, del monestir de Ripoll. L'any 848 els marmessors d'Oliba, que fou fill de Radulf, fill de Guifré el Pilós i després bisbe d'Urgell, varen donar l'església de Sant Pere de Salselles al monestir de Ripoll. Es diu en el document que es troba en pagus de Lluçà (*in pago Luzane*) i que termeneja amb les rieres de Lluçà i de Merlés, en el lloc de Comià, pel camí de Viladheures i el puig de Flamídia i Castellar. En altres documents de Ripoll del 951 i del 982 consta com a parròquia, amb l'únic titular de Sant Pere i amb ple funcionament parroquial dintre la diòcesi de Vic.

El lloc fou objecte de conflictes entre els bisbes de Vic i els abats de Ripoll el 1260, el 1332 i en altres ocasions, per l'oposició dels abats a les Visites pastorals del bisbe. El 1332 ja consta la segona advocació de Santa Maria, que aviat esdevindria la principal.

Al llarg dels segles XVI i XVII, en documents de Lluçà i Borredà, consten deixes i processons a Santa Maria de Salselles, en testaments i amb motiu de sequeres i la parròquia es nomenada sovint santuari de la Mare de Déu de Salselles. També era advocada en els parts de les dones i en les pestes de les vacades que pasturaven el seu redós. Segons els goigs hi anaven en processó les parròquies veïnes de Lluçà, Borredà, Alps, Olost, Sant Martí d'Albars, Sant Boi de Lluçanès, Matamala, Les Llosses, Santa Eulàlia de Pardines, Perafita i La Quar.

Una tradició, que sembla iniciar-se avançat el segle XVII, deia que la imatge havia estat trobada per un bou i un pastor, sota una campana, dintre d'un bardissar proper a l'església, entorn del qual van fer un petit tancat.

La guerra civil va fer desaparèixer l'antiga imatge i després n'hi van posar una de nova, de tipus comercial, que ara es guarda al claustre de Lluçà. De la primitiva, se'n conserva la fotografia que, com hem dit, reproduïm en dibuix en aquests goigs. Per la poca qualitat de les reproduccions podem dir que és una imatge romànica, segurament amb les cares molt refetes, així com la resta, pel costum de vestir-la i enjoiar-la.

L'Església de Salselles té alguns murs antics, i no creiem pas que siguin romànics, sinó del segle XVII o XVIII, i fou molt refeta i transformada entre el 1936 i el 1943. Es manté en peu, però sovint ha estat oberta i profanada, cosa que ha fet que en retressin tots els objectes de culte. La rectoria ha caigut i ara és una pura ruïna.

Els devots de Santa Maria de Salselles, els antics feligresos i veïns poden encara venerar la seva imatge al claustre de Lluçà.

\* \* \*

Coneixem només tres edicions dels goigs de la Mare de Déu de Salselles. El títol dels més antics, *Cobles de Nostra Sra. de Salselles, corregides de nou, i ajustada una cobla per lo temporal; i compostas per mossèn Andreu Puig, prevere, natural de la vila de Ripoll (En Barcelona, en la estampa de Sant Joan Piferrer, a la Plaça de l'Angel, 1720)* ens indica l'existència d'uns anteriors, que no coneixem. Una altra edició impresa a Vic, sense data, però segurament de primeries del present segle, ja que estan indulgenciats pel bisbe de Vic el Dr. Torras i Bages, té un text completament diferent, bé que inclou algun element dels precedents. En aquests goigs s'hi expressa el títol de Patrona especial de tota la comarca del Lluçanès, que nosaltres hem aprofitat per a encapçalar els presents goigs. Dels tercers que són els que publiquem, escrits l'any 1935 -i possiblement editats aquell any- per mossèn Benet Turró, Rector de Salselles, assassinat l'any 1936 quan era Rector d'Orís, varen tornar a ser editats passada la guerra civil, ja que al peu s'hi explicita la tràgica fi de l'autor. També aprofita elements dels goigs anteriors, incorporant-hi per primera vegada la narració de la troballa de la imatge, i que nosaltres hem suprimit a causa de la seva extensió.

Antoni Pladevall i Font, pvre.